

Informacje i recenzje

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI PROJEKTU *ZA PROGIEM – WYPRAWY ODKRYWCÓW*

IWONA ZWIERZCHOWSKA

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7155-851X>

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Od sierpnia 2018 r. Wydział Pedagogiki i Psychologii UMCS w partnerstwie z Fundacją „Wschodni Klaster Innowacji” oraz we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego realizował projekt *ZA PROGIEM – wyprawy odkrywców* (POWR.03.01.00-00-U017/17). Przedsięwzięcie zostało opracowane w ramach programu „Uniwersytet Młodego Odkrywcy” zakładającego rozwój oferty uczelni w zakresie realizacji trzeciej misji jako forum aktywności społecznej, np. poprzez programy realizowane przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, przyczyniające się do rozwoju kompetencji kluczowych, odpowiadających potrzebom rynku pracy, gospodarki i społeczeństwa.

Głównym celem trwającego 12 miesięcy projektu był rozwój kompetencji dzieci i młodzieży w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych, edukacji językowo-czytelniczej, robotyki i kreatywności oraz podwyższenie poziomu kompetencji wychowawczych i społecznych rodziców. Zadania podjęte w ramach projektu ukierunkowane były również na kształtowanie umiejętności uniwersalnych, tzw. *transversal skills*, obejmujących innowacyjność, krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, umiejętność uczenia się czy umiejętność pracy zespołowej w kontekście środowiska pracy.

W działaniach projektowych – obejmujących zajęcia warsztatowe, Dni Edukacji, wyjazdy edukacyjne – uczestniczyły dzieci i młodzież w wieku od 6. do 16. roku życia uczęszczające do placówek przedszkolnych oraz szkół podstawowych z obszaru województwa lubelskiego (576 osób), a także rodzice dzieci w wieku 6–16 lat z terenu województwa lubelskiego (45 osób). Projekt zakładał opracowanie i realizację zajęć pozalekcyjnych w dwóch wariantach:

1. Blok zajęć dla dzieci od 6. do 10. roku życia (realizowany przez UMCS – lidera projektu we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną im. Hieronima Łopacińskiego), na który składały się:

- warsztaty z zakresu matematyki, przyrody lub edukacji językowo-czytelniczej;
 - Dni Edukacji.
2. Blok zajęć dla dzieci od 10. do 16. roku życia (realizowany przez Fundację „Wschodni Klaster Innowacji” – partnera projektu) uwzględniający:
- warsztaty z zakresu robotyki lub kreatywności;
 - wyjazdy edukacyjne do Parku Rekreacji ZOOM NATURY w Janowie Lubelskim.

Warsztaty adresowane do dzieci i młodzieży, stanowiące podstawową formę wsparcia uczestników projektu, realizowane były w 12-osobowych grupach. Cykl zajęć dla każdej grupy obejmował dwa sześciogodzinne spotkania mające na celu rozbudzenie ciekawości poznawczej, motywacji wewnętrznej, zainteresowań poznawczych, pasji, poszerzenie osobistej wiedzy i doświadczeń uczestniczących w nich osób. Dzięki realizacji zadań dydaktycznych uczniowie biorący udział w warsztatach organizowanych w Instytucie Pedagogiki UMCS mieli okazję poznawać tajniki i ciekawostki z wielu dziedzin nauki, a jednocześnie zdobywali wiedzę na temat środowiska akademickiego i uczelni jako fascynującego miejsca spotkania z odkryciami naukowymi, kulturą innowacyjności i przedsiębiorczości studentów i wykładowców. Każdy blok warsztatowy (łącznie 12 godzin) obejmował treści i cele z zakresu określonej tematyki:

Warsztaty z zakresu edukacji matematycznej

Głównym celem warsztatów było budowanie wiedzy matematycznej uczestników poprzez aktywne działania z wykorzystaniem materiałów dydaktycznych opracowanych przez niemieckiego pedagoga Friedricha Froebła. Uczestnicy odkrywali pojęcia i nabywali wiedzę matematyczną w zakresie zagadnień, takich jak: pojęcie liczby, właściwości figur geometrycznych, zjawisko symetrii, orientowanie się w przestrzeni. Finalnie udział w zajęciach przyczyniał się do rozwoju wyobraźni przestrzennej, wzrostu ciekawości i wrażliwości matematycznej, rozbudzenia zaciekawień i zainteresowań matematycznych oraz wzrostu motywacji do uczenia się matematyki.

Warsztaty z zakresu edukacji przyrodniczej

Podstawowym celem warsztatów było budowanie wiedzy przyrodniczej uczestników poprzez aktywne działania badawcze w przestrzeni przyrodniczej i przestrzeni uczelni, m.in. w specjalnie przygotowanej do warsztatów sali doświadczeń i pomysłów, z wykorzystaniem zadań problemowych rozwiązywanych w czteroosobowych zespołach. Do szczegółowych efektów realizowanych w trakcie zajęć można zaliczyć: wzrost wiedzy i umiejętności z zakresu przyrody oraz prowadzenia pomiarów z wykorzystaniem różnych miar i narzędzi; wzrost ciekawości poznawczej; rozwijanie umiejętności badawczych, dokonywania pomiarów i krytycznego myślenia; rozwijanie umiejętności współpracy i pracy kooperacyjnej w zespołach w kontakcie ze środowiskiem naturalnym; doskonalenie umiejętności rozwiązywania problemów naukowych i kreatywnych; rozwijanie zaciekawienia i zainteresowania florą i fauną; poznanie środowiska akademickiego, m.in. poprzez wywiady przeprowadzane ze studentami i pracownikami Instytutu; wzrost motywacji do samodzielnego gromadzenia wiedzy i poszukiwania jej w źródłach naukowych.

Warsztaty z zakresu edukacji językowo-czytelniczej

Zasadniczym celem warsztatów było poszukiwanie relacji między słowem a obrazem w książkach obrazkowych, w których słowo i obraz stanowią komplementarną całość oraz odkrywanie znaczeń obrazów i związków między nimi w książkach opartych jedynie na przekazie wizualnym. Proponowane dzieciom zadania stanowiły okazję do wyjaśniania związków frazeologicznych, wzbogacania słownika, a także podjęcia ekspresji ruchowej oraz aktywności plastycznej inspirowanej pomysłami autorów książek. Dzięki udziałowi w zajęciach dzieci miały możliwość zdobycia wiedzy o systemie języka, nabywania umiejętności porozumiewania się, doskonalenia umiejętności czytania i pisania oraz sprawności efektywnego korzystania z materiałów opartych na piśmie i materiale obrazowym, podejmowania twórczych działań plastycznych i językowych, rozwiązywania problemów poprzez dostrzeganie i wyjaśnianie związków przyczynowo-skutkowych zachodzących w otoczeniu społeczno-przyrodniczym, doświadczania znaczenia korzystania z książek w uczeniu się, podejmowania pracy koncepcyjnej w parach i w zespole.

Warsztaty z zakresu robotyki

Do najważniejszych celów warsztatów należało zdobycie wiedzy na temat programowania i rozwiązywania problemów z wykorzystaniem komputera i innych urządzeń cyfrowych oraz rozwój umiejętności projektowania i budowania robotów z klocków Lego. W toku realizowanych zajęć ich uczestnicy rozwijali praktyczne umiejętności posługiwania się sprzętem komputerowym i jego oprogramowaniem, poznawali zastosowanie narzędzi informatycznych do przekazu informacji, nabierali wprawy w programowaniu, gromadzeniu, wyszukiwaniu, analizowaniu i prezentacji danych. Udział w warsztatach umożliwiał rozwój zainteresowania myślą techniczną, kształtowanie wyobraźni przestrzennej, rozwijanie pomysłowości i twórczego działania oraz przyczyniał się do kształtowania kompetencji społecznych i etycznych, tj. umiejętność współpracy, poszanowania cudzej twórczości intelektualnej i danych osobowych.

Warsztaty z zakresu kreatywności

Głównym celem warsztatów było podnoszenie poziomu kreatywności i innowacyjności uczestniczących w nich osób. Czynny udział młodzieży w zajęciach rozwijających umiejętności myślenia indukcyjnego i dedukcyjnego, rozwiązywanie złożonych problemów czy tworzenie analogii, skojarzeń, metafor i abstrahowania był czynnikiem stymulującym, mobilizującym do podejmowania aktywności twórczej. Działania zaplanowane i realizowane podczas warsztatów uwzględniały wspieranie poszczególnych aspektów postawy twórczej: poznawczego, emocjonalno-motywacyjnego i działaniaowego. Całokształt warunków zapewnionych podczas zajęć tworzył klimat sprzyjający rozwojowi kreatywności.

Dni Edukacji

Każda z czterech edycji zajęć realizowanych na Wydziale Pedagogiki i Psychologii UMCS, poza wymienionymi warsztatami, obejmowała tzw. Dni Edukacji. Stanowiły one w pewnym sensie podsumowanie zaplanowanej w projekcie przygody z nauką, organizowanej „za progiem szkoły”, w gościnnych murach uczelni. W ciągu trwającego sześć godzin przedsięwzięcia uczestnicy mieli okazję do podejmowania

różnych form aktywności, takich jak zabawy integracyjne, zadania animacyjne pobudzające kreatywność narracyjną i wizualną, zabawy pantomimiczne, taneczne i dramowe. Poprzez ekspresję werbalną, ruchową, muzyczną, plastyczną czy zabawową dzieci wyrażały i komunikowały swoje przeżycia, emocje, pragnienia, myśli, odkrywały własne dyspozycje twórcze.

Interesującą propozycją organizowaną w ramach Dni Edukacji, która spotkała się z żywiołowym przyjęciem uczestników projektu, były zabawy wykorzystujące elementy teatru plastycznego czy zabawy z zakresu improwizacji teatralnej. Dzieci chętnie tworzyły etiudy, przez co – wykorzystując różne werbalne i pozawerbalne środki przekazu – rozwijały umiejętności odczytywania i komunikowania określonych treści. Podejmowane działania sprzyjały rozwijaniu ich wyobraźni, pomysłowości i kreatywności.

Czasem dobrej zabawą dla dzieci były zaplanowane podczas Dni Edukacji zajęcia o charakterze muzycznym. Działania związane z muzyką, obejmujące m.in. piosenkę, taniec, elementy gry na instrumencie, improwizację słowno-muzyczną, wzbudzały bardzo duże zainteresowanie. Wyrazem atrakcyjności proponowanych form aktywności muzycznej, pozwalających na swobodę artystyczną i wyjście poza utarte schematy, było niesłabnące zaangażowanie uczestniczących w nich uczniów.

Wiele korzyści młodym beneficjentom projektu przyniósł udział w warsztatach „Mega Mózg” – *doskonalenie uwagi i pamięci*. Ich zasadniczym celem, poza tytułowym doskonaleniem uwagi i pamięci, było ukazanie możliwości wykorzystania w nauce wybranych technik ułatwiających zapamiętywanie. W trakcie wykonywania zadań indywidualnych i grupowych, głównie o charakterze gier i zabaw, dzieci miały możliwość poznania czynników warunkujących efektywne zapamiętywanie oraz wybranych mnemotechnik podnoszących efektywność nauki własnej i uprzyjemniających ją.

Duże zainteresowanie uczestników projektu wzbudzały ćwiczenia łączące zabawę z dociekaniem filozoficznymi, organizowane w ramach warsztatów rozwijających kompetencje społeczne i obywatelskie. Dzieci chętnie dzieliły się swoją wiedzą, doświadczeniami, aktywnie włączały się w dyskusje, podejmowały próby wspólnego wypracowania rozwiązań stawianych przed nimi problemów. Atrakcyjna forma zajęć pobudzała uczniów zarówno do formułowania samodzielnych, przemyślanych sądów, jak również do słuchania innych i ustosunkowywania się do ich wypowiedzi. W efekcie warsztaty były okazją do rozwijania umiejętności komunikacji, współpracy w grupie, tolerancji i otwartości.

Zajęcia proponowane w trakcie Dni Edukacji obejmowały również wyjście do pobliskiego Teatru im. Juliusza Osterwy. Poznawanie zakulisowych tajników teatru i odkrywanie miejsc na co dzień niedostępnych dla widzów, obejmujących m.in. zaplecze sceny, malarnię, pracownię teatralne, garderoby, sale prób, teatralny bufet, dostarczyło dzieciom niezapomnianych wrażeń. W pasjonujący sposób miały one możliwość zdobycia wiedzy na temat zawodów wykonywanych w teatrze, takich jak: aktor, reżyser, scenograf, kostiumolog, inspicjent, sufler, perukarz, charakteryzator, rekwizytor, akustyk, montażysta sceny. Dodatkowo realizowane były także działania teatralne na scenie, wykorzystujące technikę improwizacji, dostosowane do wieku i możliwości rozwojowych poszczególnych uczestników.

Integralnym elementem Dni Edukacji był konkurs plastyczny „Bohaterowie książki mojego życia” organizowany przez pracowników Filii nr 35 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lublinie (podmiot współpracujący), promujący wśród dzieci czytanie ze zrozumieniem i korzystanie z wielu źródeł wiedzy podczas konstruowania własnej wiedzy osobistej. Celem konkursu było rozbudzenie zainteresowań książką i zamiłowania do czytelnictwa. Podczas poszczególnych edycji Dni Edukacji następowało – budzące wiele emocji – rozstrzygnięcie konkursu i wręczanie nagród.

W realizację Dni Edukacji zaangażowani byli wolontariusze-studenci Wydziału Pedagogiki i Psychologii.

Wyjazdy edukacyjne

Oferta zajęć realizowana przez partnera projektu obejmowała – poza warsztatami z zakresu robotyki i kreatywności – wyjazdy edukacyjne do Zoom Natury w Janowie Lubelskim. Ich zasadniczym celem było rozwijanie ciekawości poznawczej dzieci/młodzieży, inspirowanie i aktywizowanie do zgłębiania tajników wiedzy oraz rozwijanie umiejętności i zainteresowań w naturalnych warunkach środowiska przyrodniczego, a także w celowo zorganizowanych pracowniach, laboratoriach. Wizyty w Parku Rekreacji Zoom Natury umożliwiały aktywne poszukiwanie i odkrywanie informacji z zakresu: przyrody, historii naturalnej, geologii, geografii oraz ekologii, pozwalały na prowadzenie obserwacji oraz polisensoryczne doświadczanie i eksperymentowanie.

Zajęcia dla rodziców

Zajęcia adresowane były do 45 rodziców posiadających dzieci w wieku od 6 do 16 lat, zainteresowanych podniesieniem poziomu własnych kompetencji społecznych i wychowawczych. Warsztaty realizowano w 15-osobowych grupach. Cykl zajęć dla każdej grupy obejmował sześć godzin i poświęcony był realizacji zagadnień dotyczących rozumienia potrzeb, emocji i uczuć dziecka, rozumienia jego zachowań, budowania więzi, relacji z dzieckiem.

Efektem udziału w warsztatach dla rodziców było podniesienie poziomu ich kompetencji wychowawczych i społecznych ukierunkowanych na wspieranie podmiotowości dziecka, obejmujących m.in. umiejętności:

- rozwiązywania konfliktów;
- motywowania do działania;
- negocjacyjne;
- komunikacyjne;
- diagnozy zagrożeń i trudności w rozwoju i edukacji dziecka.

Realizatorzy projektu wyrażają przekonanie, że ogół działań podjętych w ramach przedsięwzięcia przyczynił się do rozbudzenia ciekawości poznawczej jego uczestników, stymulował intelektualny, aksjologiczny i społeczny rozwój młodego pokolenia, zainspirował do twórczego myślenia, rozwijania zainteresowań i pasji, stał się okazją do propagowania kultury innowacyjności oraz umożliwił zapoznanie ze środowiskiem akademickim i uczelnią jako miejscem naukowego oglądu rzeczywistości. Opisany projekt – wpisując się w strategię tworzenia przez uczelnię innowacyjnych form aktywizacji społecznej i edukacyjnej – przyniósł wymierne korzyści wszystkim podmiotom zaangażowanym w jego realizację.